

Національний університет «Острозька академія»

**Jean Monnet Module Erasmus+
“Studies of Principles and Values of European Politics
from Pericles to Modern Times”**

№ 101127113 – POLIS- ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

Дмитро ШЕВЧУК, Віталій ЛЕБЕДЮК

Курс
**«ПОЛІТИКА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»**

2024-2025 навчальний рік

ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

**Острог
2025**

Шевчук Д., Лебедюк В.

Курс «Політика Європейського Союзу». 2024-2025 навчальний рік. Дидактичні матеріали. Острог, 2025. 68 с.

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the granting authority (European Education and Culture Executive Agency (EACEA)). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи грантодавця (Європейське виконавче агентство з питань освіти та культури (EACEA)). Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

ЗМІСТ

Про курс	4
Тема 1. Основні етапи створення і розвитку Європейського Союзу	5
Тема 2. Економічна політика ЄС	11
Тема 3. Регіональна політика ЄС	16
Тема 4. Спільна аграрна політика ЄС	19
Тема 5. Спільна зовнішня політика та безпека ЄС	24
Тема 6. Освітня політика ЄС	29
Тема 7. Політичний устрій Європейського Союзу	36
Тема 8. Правова основа Європейського Союзу	42
Тема 9. Європейські інституції та їх політики	46
Тема 10. Вибірчі системи в ЄС: від місцевих виборів до виборів в Європейський парламент	50
Тема 11. Європейська політика сусідства	55
ЛІТЕРАТУРА	59
Про Програму Еразмус+	63

ПРО КУРС

Курс: «Політика Європейського Союзу»

5 ECTS,

Мета курсу – ознайомити студентів з основними напрямками політики Європейського Союзу. У процесі вивчення курсу будуть розглянуті основні аспекти політичної структури ЄС, функціонування європейських інституцій та їхньої політики, а також економічна політика ЄС, міжнародна політика, політика сусідства та інші. Викладачі мають намір дати студентам розуміння цих проблем, а також обговорити з ними основні сучасні тенденції, що впливають на політику ЄС.

ТЕМА 1. ОСНОВНІ ЕТАПИ СТВОРЕННЯ І РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейський Союз – це унікальне партнерство 27 європейських країн, які називають державами-членами або країнами ЄС. Разом вони охоплюють більшу частину європейського континенту. У ЄС мешкає близько 447 мільйонів осіб або майже 6 % населення світу. Громадяни країн ЄС також є громадянами ЄС.

ЄС має дев'ять регіонів, які розташовані далеко від європейського континенту. До цих заморських територій (їх ще називають «віддаленими регіонами») належать: Французька Гвіана, Гваделупа, Мартініка, Майотта, Реюньйон і Сен-Мартен (Франція), Азорські острови та Мадейра (Португалія), а також Канарські острови (Іспанія).

ЄС спирається на шість ключових цінностей, які становлять основу нашого суспільства:

- повага до людської гідності;
- свобода;
- демократія;
- рівність;
- верховенство права;
- повага до прав людини, зокрема прав меншин.

У проміжку з 1945 по 1950 рік кілька європейських політиків, зокрема Робер Шуман, Конрад Аденауер, Альчіде де Гаспері та Вінстон Черчилль, започаткували процес створення Європейського Союзу. Вони мріяли про економічне та політичне об'єднання країн Європи як шлях до стабільного миру та благополуччя.

9 травня 1950 року міністр закордонних справ Франції Робер Шуман запропонував об'єднати європейські галузі

добувної промисловості та виробництва сталі, які тоді слугували сировиною для війни: вугілля – як енергоресурс, а сталь – для виготовлення зброї та техніки. Такий крок мав би запобігти таємному озброєнню країн і сприяти миру. З цією метою у 1952 році було створено Європейське співтовариство вугілля та сталі, яке об'єднало шість сусідніх держав – Бельгію, Францію, Німеччину, Італію, Люксембург і Нідерланди – заклавши основу сучасного Європейського Союзу.

Французький комісар з питань планування Жан Моне виступив ініціатором створення Європейського об'єднання вугілля і сталі. Він вважав, що Європа ще тривалий час залишатиметься залежною від США, і бачив розв'язання цієї проблеми у формуванні наднаціональних інституцій.

Згідно Паризького договору було засновано:

1. Вище правління (був незалежним колегіальним виконавчим органом, на який покладались завдання, діючи в загальних інтересах Спільноти, досягти цілей, викладених у Договорі)

Вищий керівний орган – вищий орган управління ЄОВС, що проводив всі організаційні заходи з метою забезпечення діяльності його департаментів (ст. 16 Паризького договору). Вищий керівний орган наділявся правом законодавчої ініціативи, саме він ініціював прийняття найважливіших рішень. Одночасно він був і основним законодавчим органом ЄОВС.

За проектом Моне на верховний керівний орган ЄОВС покладались

- широкі повноваження:
- він повинен був встановлювати розмір заробітної плати і умови праці працівників вугільної та сталеливарної промисловості, гарантувати збут продукції і забезпечувати розширення ринків.
- розробка та впровадження виробничих програм,
- встановлення митних тарифів,
- надання кредитів підприємствам

2. Консультативний комітет. Консультативний комітет при вищому органі управління ЄОВС складався не менше ніж з 72 і не більше ніж з 91 члена. Члени Консультативного комітету призначалися на дворічний термін. Консультативний комітет обирав голову та посадових осіб з числа своїх членів строком на один рік

3. Асамблею.

4. Раду міністрів. Спеціальна рада міністрів складалася з представників країн-членів. Уряд кожної країни делегував до неї одного зі своїх членів (ст. 27 Паризького договору). Спеціальна рада міністрів, приймаючи рішення кваліфікованою більшістю голосів, встановлювала розміри окладів, винагород і пенсій Голови та членів Комісії, а також суддів, юридичних радників і секретаря Суду.

5. Суд (складався з семи суддів, призначених на 6 років за взаємною згодою урядами держав-членів. Він забезпечував правильне тлумачення та застосування Договору.)

У 1957 році було підписано Римський договір, згідно з яким було створене Європейське економічне співтовариство. Цей договір набув чинності в 1958 році. Його початковою метою було сприяння торгівлі та подальшій економічній інтеграції країн-учасниць.

На початку 70-х років розпочався процес розширення ЄЕС.

1 січня 1973 року членами ЄЕС стали Велика Британія, Данія, Ірландія.

1 січня 1981 року членом ЄЕС стала Греція.

1 січня 1986 року членами ЄЕС стали Іспанія та Португалія.

Єдиний Європейський Акт було підписано у 1986 році: 17 лютого його ухвалили дев'ять держав-членів, а 28 лютого до них приєдналися Данія, Італія та Греція. Це був перший документ, що вніс суттєві зміни до Римського договору. Акт набрав чинності 1 липня 1987 року і складався з преамбули та чотирьох розділів, а також містив низку декларацій, ухвалених на конференції. Договором було зроблено наступні внески та інституційні зміни:

- формується концепція єдиного внутрішнього ринку яка базуватиметься на 4 свободах (вільний рух товарів, вільний рух осіб, вільний рух капіталу, вільний рух послуг)

- визначено принцип солідарності – економічної та соціальної згуртованості Європейської Спільноти (допомога біднішим регіонам і країнам Спільноти),

- започатковано нову законодавчу процедуру співпраці, яка розширила повноваження Європейського Парламенту,

- вдосконалено систему ухвалення рішень в Раді (процедура голосування кваліфікованою більшістю щодо питань внутрішнього ринку),

- прийнято заходи щодо координації грошово-кредитної політики держав-членів,

- прописано процедуру утворення судового органу першої інстанції (на запит Суду, після консультації з Парламентом, Рада einstimmig рішенням може створити такий орган. Члени цього органу обираються за спільною згодою урядами держав-членів строком на шість років)

7 лютого 1992 року у Маастрихті було підписано Договір про Європейський Союз (саме поняття “Європейський Союз” з’явилося ще під час Паризької конференції 1972 року). Договір набув чинності 1 листопада 1993 року. Він визначив так звані “три колони” Європейського Союзу:

Цілями угоди було:

- посилення демократичних засад і ефективності органів Спільноти,

- створення Економічного та Валютного Союзу (ЕВС),

- розвиток соціальних складових Спільноти,

- формування спільної зовнішньої та безпекової політики.

- громадянство ЄС

- Завдяки Маастрихтській угоді був створений Європейський Союз, що стоїть на трьох стовпах, якими є:

1. Європейські спільноти. 2. Спільна Зовнішня і Безпекова Політика. 3. Співпраця у сфері юстиції та внутрішніх справ

1 січня 1995 року членами Європейського Союзу стали Фінляндія, Австрія та Швеція.

2 жовтня 1997 року було підписано Амстердамський договір. Амстердамський договір вніс суттєві поправки до інституційної системи ЄС. Він розширив повноваження Європейського парламенту, підвищив його статус в ієрархії інститутів ЄС; розширив сферу ухвалення рішень за процедурою спільного рішення, за якою Рада Європейського Союзу та Європарламент мають рівні повноваження, сферу ухвалення рішень у Раді кваліфікованою більшістю голосів, відповідно зменшив обсяги сфер, де ухвалення рішення вимагає одностайного голосування або консенсусу (одностайність залишається для так званих «конституційних» питань: поправки до договорів, вступ нових держав-членів, податки). Амстердамський договір розширив повноваження Голови (Президента) Європейської комісії та одночасно підвищив його відповідальність та підзвітність Європейському парламенту. За Амстердамським договором Голова Комісії спочатку повинен здобути довіру й ухвалу парламенту і в такий спосіб отримати мандат на політичне керівництво роботою Комісії і формування її складу з кандидатів, висунутих державами-членами. Сама ж Європейська комісія отримала право висувати пропозиції у сфері спільної зовнішньої політики та політики безпеки, а також у сфері кримінального переслідування й боротьби зі злочинністю (раніше із такими пропозиціями могли виступати тільки держави-члени).

26 лютого 2001 року був підписаний Ніццький договір, який вніс зміни в механізми інституційного розвитку ЄС з огляду на його майбутнє розширення. Зокрема, квоти представництва в інституціях ЄС були перерозподілені з урахуванням потенційної участі у них нових членів.

Ніццький договір був спрямований насамперед на реформування інституційного механізму Євросоюзу у зв'язку з майбутнім розширенням цієї організації, коли до неї повинні приєднатися нові європейські країни. Реформи стосувалися чисельного складу Комісії, розподілу голосів між членами Ради Євросоюзу, визначення сфер, в яких постанови приймаються більшістю голосів, тощо.

1 січня 2002 року до готівкового обігу була введена єдина грошова одиниця ЄС – євро, що стало етапом переходу до формування економічного та валютного союзу ЄС – найвищого етапу інтеграції. Початково Єврозона нараховувала 11 країн, в яких євро було введено 1 січня 1999 року (готівка 1 січня 2002 року): Австрія, Бельгія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Фінляндія, Франція. Пізніше євро ввели в 6 країнах: Греція, Словенія, Кіпр, Мальта, Словаччина, Естонія.

1 травня 2004 року членами Європейського Союзу стали Польща, Угорщина, Чеська Республіка, Словаччина, Словенія, Кіпр, Мальта, Естонія, Литва, Латвія.

17-18 червня 2004 року на Самміті ЄС у Брюсселі було схвалено текст Конституції Європейського Союзу. 29 жовтня 2004 року Угоду про Конституцію Європейського Союзу було підписано главами держав та урядів 25 країн-членів ЄС у Римі.

1 січня 2007 року до Європейського Союзу приймають Болгарію і Румунію. Європейській Союз налічує 27 членів.

Лісабонська угода стала альтернативою Європейській конституції. Лісабонська угода – нова базова угода щодо принципів функціонування Європейського Союзу була підписана 13 грудня 2007 р. Договір набрав чинності 1 грудня 2009 р.

1 липня 2013 року Республіка Хорватія стала 28 членом ЄС.

Червень 2016 року – 52 % британців на референдумі проголосували за вихід з ЄС. В червні 2017 року у Британії пройшли позачергові парламентські вибори. На них 82 % виборців підтримали сили, які виступали за вихід з ЄС і ЄЄР. В листопаді 2018 року Тереза Мей досягла угоди з ЄС, яка дозволила б Британії залишити ЄЄР і Митний союз. Згідно з домовленостями, Лондон і Брюссель повинні були узгодити майбутнє економічних відносин та інші питання в перехідний період, який тривав би як мінімум до 2021 року. 25 січня 2020 року було підписано угоду про умови виходу Британії з ЄС. З 31 січня 2020 року Британія перестала бути членом Європейського Союзу.

ТЕМА 2. ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ЄС

Економіка Європейського Союзу – це спільна економіка країн-членів Європейського Союзу (ЄС). Це друга за величиною економіка у світі в номінальному вираженні після США і третя за величиною за паритетом купівельної спроможності (ПКС) після Китаю та США. За оцінками, у 2024 році ВВП Європейського Союзу становитиме 19,35 трильйона доларів США (номінальний) або 26,64 трильйона доларів США (за ПКС), що становить близько однієї шостої світової економіки. Німеччина має найбільший національний ВВП серед усіх країн ЄС, за нею йдуть Франція та Італія. У 2022 році витрати на соціальне забезпечення Європейського Союзу (ЄС) в цілому становили 19,5% його ВВП.

Євро є другою за величиною резервною валютою і другою за обсягом торгівлі валютою у світі після долара США. Євро використовують 20 з 27 членів ЄС, загалом він є офіційною валютою у 26 країнах, в єврозоні та шести інших європейських країнах, офіційно чи де-факто. ЄС як регіон посідає друге місце у світі за кількістю нобелівських лауреатів в галузі економіки.

Розвиток економіки ЄС базується на 4 вимірах свободи – скасуванні бар'єрів для:

- тарифних і нетарифних для торгівлі товарами;
- для торгівлі послугами
- руху капіталу
- руху робочої сили

Також економічна політика ЄС передбачає: збільшення конкуренції між фірмами різних країн; менші ціни завдяки конкуренції; менші ціни завдяки гармонізації вимог – зниження витрат на вихід на ринок; менші ціни завдяки більш

ефективному поєднанні ресурсів з різних країн-членів; менші ціни завдяки ефекту масштабу; забезпечення якості товарів і послуг; збільшення відкритості економік; можливість використання гармонізованого законодавства як зразку для слідування іншими країнами; краща переговорна позиція ЄС у переговорах з іншими країнами.

Технічне регулювання в ЄС: • товари, що продаються на ринку ЄС мають відповідати необхідним вимогам, закріплених в технічних регламентах (щодо безпечності для споживачів / працівників, екологічності); • стандарти – не обов'язкові, але відповідність гармонізованим стандартам є одним зі способів доведення відповідності необхідним вимогам ЄС; • процедури оцінки відповідності (необхідним вимогам), модулі оцінки відповідності; • взаємне визнання.

Вільний рух послуг передбачає: • заборону обмежень на надання послуг між країнами членами; • модальності надання послуг (транскордонне надання послуг, рух споживачів послуг, комерційна присутність, заснування підприємства за кордоном для надання послуг, свобода заснування, рух осіб, що надають послуги); • спрощення адміністративних процедур для провайдерів послуг; • поліпшення прав споживачів і бізнесу, що одержують послуги; • співробітництво між країнами-членами ЄС; • поліпшення взаємного визнання професійної кваліфікації провайдерів послуг-резидентів різних країн.

Вільний рух капіталу передбачає: • повну свободу руху капіталу і платежів між самими країнами членами, а також з третіми країнами; • можливі винятки: збереження існуючих обмежень з третіми країнами, заходи, якщо рух капіталу з або в треті країни спричиняє серйозні проблеми для функціонування економічного і валютного союзу, при розширенні ЄС перехідний період для регулювання в сфері купівлі землі (наприклад, придбання землі для другого помешкання / сільськогосподарської землі, лісів нерезидентами в нових країнах членах), заходи щодо захисту споживачів, спрямовані на банки, фірми та споживачів, у деяких сферах з мотивів

інформування, нагляду і оподаткування, боротьба із шахрайством, відмиванням грошей, заходи щодо руху капіталу з або в треті країни з міркувань безпеки або зовнішньої політики, боротьба з тероризмом.

Вільний рух осіб. Директива про право переміщення і проживання в межах ЄС. Свобода громадян ЄС і членів їх сімей обирати країну для проживання, навчання чи перебування на пенсії. Винятки: державна політика, державна безпека і охорона здоров'я (епідемії). Рівне ставлення і недискримінація для громадян інших країн ЄС. Працівник з іншої країни ЄС мають право на зайнятість і оплату праці на тих самих умовах як громадяни країни, де він знаходиться. Виняток – державна служба. Такі самі умови в сфері соціального захисту і оподаткування. Процес визнання кваліфікацій. Шенгенська зона: більшість країн ЄС скасували прикордонний контроль (крім Ірландії, Хорватії, Болгарії, Румунії), можливість тимчасово відновлювати такий контроль. Можливі тимчасові обмеження на доступ до ринку праці при приєднанні нових членів.

Бюджет Європейського Союзу (Budget of the European Union) – це головна фінансова база інтеграційних заходів, інструмент наднаціонального регулювання національних економік країн-членів ЄС і проведення структурної політики в рамках ЄС.

Ключовою метою бюджету ЄС є забезпечення більшого економічного росту та більш повної зайнятості.

Загалом бюджет ЄС ґрунтується на 6 принципах (переглянутих і змінених 21 вересня 2000 р.):

1) єдність. Означає, що дохідна і витратна частини повинні бути зазначені в одному документі;

2) універсальність. Це зумовлене двома правилами: неможливістю розподілу бюджетного доходу за спеціальними пунктами витрат і загальним принципом бюджету, який відображає всі доходи і витрати, не пов'язуючи їх між собою;

3) щорічність. Мається на увазі, що строковість бюджету становить один рік, а це полегшує процес здійснення контролю за діяльністю виконавчої гілки ЄС;

4) рівновага. Вимагається оцінка прибутку протягом звітного року, оскільки фінансові фонди не можуть позичатися для покриття дефіциту бюджету, тоді як залишок передається як дохід у бюджет на наступний рік і будь-яка непередбачена витрата може бути профінансована з нього;

5) специфікація витрат. Цей принцип передбачає наявність цільового призначення платежів;

6) єдина валюта. Оскільки у січні 1999 р. було уведено нову грошову одиницю – євро, то оцінка витрат і доходів здійснюється саме в ній.

Видатки бюджету ЄС на теперішньому етапі розвитку інтеграційного об'єднання групуються за 8-ма статтями:

1) «Розумне та інклюзивне зростання» (Smart and Inclusive Growth);

2) «Стійке зростання: природні ресурси» (Sustainable growth: natural resources);

3) «Безпека і громадянство» (Security and citizenship);

4) «Глобальна Європа» (Global Europe);

5) «Адміністративні витрати» (Administration);

6) «Компенсації» (Compensations);

7) «Негативний резерв» (Negative Reserve);

8) «Спеціальні інструменти» (Special Instruments).

Серед держав ЄС, які отримують найбільше коштів на безпеку і розвиток інституту громадянства в останні роки вирізняються Франція, Нідерланди, Бельгія та Італія. За статтею «Глобальна Європа» головними реципієнтами фінансових ресурсів виступають країни Центрально-східної Європи – Угорщина, Болгарія, Польща, Румунія. У свою чергу, адміністративні видатки акумулюються здебільшого у Бельгії та Люксембурзі, тому що провідні інституції ЄС розташовуються саме в цих державах.

Загалом оперативний баланс бюджету ЄС є додатним у країнах Центрально-східної Європи (зокрема, у Польщі, Румунії, Угорщині, Чеській Республіці) та Греції. Це означає, що країни отримують від ЄС більше коштів, ніж вони відраховують із національних бюджетів. На відміну від них

найбільш економічно потужні держави ЄС (зокрема, Німеччина, Франція і Сполучене Королівство) асигнують до бюджету інтеграційного угруповання більше ресурсів, ніж їм повертається.

Остаточну відповідальність за реалізацію бюджету ЄС несе Європейська Комісія.

ТЕМА 3. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ЄС

Регіональна політика ЄС (Regional Policy of the EU) – це стратегічна інвестиційна політика, яка націлена на всі регіони і міста ЄС з метою підсилити їх економічне зростання і підвищити якість життя людей. Вона також є вираженням солідарності, зосереджуючи підтримку на найменш розвинених регіонах.

Кошти регіональної політики використовуються для:

- фінансування стратегій у транспорті та телекомунікаційній інфраструктурі;
- сприяння переходу до більш екологічної економіки;
- підтримки малих і середніх підприємств, щоб ті ставали більш інноваційними і конкурентоспроможними;
- створення нових робочих місць;
- модернізації системи освіти;
- побудови більш інклюзивного суспільства.

Загалом еволюцію регіональної політики ЄС можна представити наступними етапами:

1957 р. – перша згадка у Римській угоді;

1958 р. – створення Європейського соціального фонду (European Social Fund (ESF));

1975 р. – створення Європейського фонду регіонального розвитку (European Regional Development Fund (ERDF)). Цей рік фактично можна вважати початком спільної регіональної політики ЄС.

1986 р. – законодавчі принципи проведення регіональної політики було розпочато Єдиним Європейським Актом. Цей документ визначив напрями майбутньої політики згуртування як основної цілі спільної регіональної політики Співтовариства, тобто прагнення скоротити відставання між

регіонами. Основним засобом досягнення цієї мети стало планомірне створення для населення різних регіонів приблизно однакових умов доступу до капіталу, праці, освіти і послуг на тлі бюджетно-фінансового вирівнювання;

1988 р. – з метою адаптації до приєднання Греції (1981 р.), Іспанії та Португалії (1986 р.) Структурні фонди об'єднуються у загальну політику згуртування (cohesion policy); – 1993 р. – Маастрихтською угодою (The Maastricht Treaty) було покладено початок Фонду згуртування (Cohesion Fund), Комітету регіонів (the Committee of Regions) та принципу субсидіарності (subsidiarity).

Субсидіарність – організаційний і правовий принцип, згідно з яким Спільнота (наприклад, ЄС) вдається до будь-яких заходів лише в тому разі, якщо вони ефективніші за відповідні заходи на національному, регіональному або місцевому рівнях (виняток становлять сфери виняткової компетенції Спільноти); один з основоположних принципів Європейського Союзу. Означає постійне оцінювання обґрунтованості дій ЄС з погляду наявних можливостей на національному, регіональному та місцевому рівнях.

1994-99 рр. – відбулось збільшення вдвічі фінансових ресурсів регіональних фондів; – 1995 р. – було включено спеціальну ціль щодо підтримки малонаселених регіонів Фінляндії та Швеції; – 2000-04 рр. – інструменти регіональної політики роблять фінансування та ноу-хау доступними для країн, які вступають в ЄС. В цей період Європейська рада прийняла пропозицію Єврокомісії щодо зменшення кількості цільових напрямів фінансування регіональної політики із 8 до 3:

1) підтримка розвитку регіонів, де ВВП на одну особу менший 75% від середнього показника у ЄС. Сюди передбачалось спрямовувати 70% видатків структурних фондів;

2) допомога регіонам, які мають проблеми структурного характеру, а також регіонам, що перебувають у стані економічної трансформації і відсталим аграрним регіонам і регіонам залежним від риболовлі – 11,5% видатків;

3) розвиток людських ресурсів і боротьба із безробіттям, а також модернізація освітньої системи – 12,3% видатків.

2004 р. – 10 нових країн приєдналися до ЄС (чисельність населення зросла на 20%, тоді як ВВП об'єднання – лише на 5%). Внаслідок розширення поглибився розрив між багатими і бідними регіонами.

Єврокомісія пропонувала, щоб політика згуртування ЄС ґрунтувалась на 3-х пріоритетах:

1) конвергенція. Передбачалась підтримка збільшення кількості й заснування нових робочих місць у країнах-членах і найменш розвинених регіонах, де ВВП на одну особу був менший 75% від середнього значення по ЄС;

2) регіональна конкуренція і зайнятість передбачали допомогу регіонам у сприянні підвищенню конкурентоспроможності і привабливості регіонів, а також сприяли соціальному згуртуванню;

3) територіальне згуртування – співробітництво у сфері поліпшення території, гармонійного розвитку в усьому ЄС.

2007-13 рр. бюджет регіональної політики становить 347 млрд євро, з яких 25% – витрати на дослідження та інновації, 30% – на екологічну інфраструктуру і протистояння змінам клімату.

2014-2020 рр. – бюджет на регіональну політику становить 351,8 млрд євро з особливою орієнтацією на 4 напрями: дослідження та інновації, цифровий план, підтримка малих і середніх підприємств та низьковуглецевої економіки.

ТЕМА 4. СПІЛЬНА АГРАРНА ПОЛІТИКА ЄС

Спільна аграрна політика ЄС (the EU's common agricultural policy (CAP) – це партнерство між сільським господарством та суспільством, а також – між Європою та її фермерами. З іншого боку САП ЄС – це комплекс норм і правил, що регулює сферу виробництва і торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Сучасна САП має ряд ключових цілей²:

1) підтримувати фермерів та підвищувати продуктивність сільського господарства так, щоб споживачі отримували стабільну пропозицію доступних продуктів харчування;

2) гарантувати фермерам у ЄС гідні умови життя;

3) допомагати у боротьбі зі зміною клімату та забезпечити стале управління природними ресурсами;

4) підтримувати сільські території та ландшафти по всьому ЄС;

5) забезпечувати життєздатність аграрної економіки шляхом створення нових робочих місць у сільському господарстві, підприємствах харчової промисловості та інших суміжних галузях.

Загалом базові принципи САП були затверджені у березні 1957 р. у Римських договорах, підписаних 6-ма країнами: Бельгією, ФРН, Францією, Італією, Нідерландами та Люксембургом (перебувають під захистом Європейської Комісії):

Принцип 1 – вільна торгівля за однаковими цінами між країнами-учасниками договору;

Принцип 2 – надання переваг продукції, яка була вироблена в країнах-членах ЄС, у порівнянні із імпортною;

Принцип 3 – спільна фінансова відповідальність за реалізацію ринкової і цінової політики Європейського Співтовариства (застосування різних інструментів підтримки внутрішніх цін на с.-г. продукцію, що робить їх вищими за світові ціни та стимулює виробництво).

У подальшому САП ЄС еволюціонувала наступним чином:

I етап – 1951-1957 рр. – підготовчий період. В цей час розроблялись механізми державного регулювання аграрного виробництва, а саме інструменти координаційної політики ціноутворення та контролю за процесом відтворення;

II етап – 1958-1968 рр. – започаткування САП (1962 р.). Після ратифікації Римської угоди країнами-членами інтеграційного угруповання було прийнято рішення створити єдиний агропродовольчий ринок, де б усувались всі перепони на шляху до переміщення продукції. Перші кроки для досягнення цілей САП стосувались введення у 1962 р. єдиних цін на сільськогосподарські товари, створення ринкових комітетів по зерну, свинині, птиці, яйцям, фруктам, овочам і вину. У 1964 р. розпочав свою роботу комітет по яловичині і молочній продукції, у 1966 р. – по жирам, у 1967 р. – по цукру і у 1968 р. – по продуктах переробки фруктів та овочів. Більше того, із 1964 р. почав функціонувати Європейський фонд орієнтації та гарантування сільського господарства (ФЕОГА). Із цього фонду кошти виділялись на підтримку цін, пряме і непряме субсидування фермерів і реструктуризацію галузі. У 1960-х рр. на ФЕОГА перераховувалось 90 % бюджету ЄЕС. Разом із тим, в цей період запроваджуються єдині імпорتنі мита для третіх країн, розпочинається виплата експортних субсидій;

III етап – 1969-1973 рр. – реалізація Плану Маншольта, що стало першим кроком на шляху до виходу із кризи перевиробництва аграрної продукції. В рамках Плану чільне місце відводилось системі заохочень фермерів до раннього виходу на пенсію, проблемам їх переходу на іншу роботу і злиттю ферм. Більше того, тут визнавався пріоритет у фінансуванні фермерських господарств американського і канадського

типів. Результатами реалізації Плану Маншольта стало скорочення частки працівників у сільському господарстві з 20 до 8 % і підвищення продуктивності праці у галузі на 23 %.

IV етап – 1974-1984 рр. – «Зміни у спільній сільськогосподарській політиці для збалансування ринків і призупинення стрімкого зростання рівня затрат» (1983 р.). У результаті проведення першого етапу впровадження САП вдалося вирішити ключове завдання, яке стояло перед ЄС – досягти повної самозабезпеченості продуктами харчування.

V етап – 1985-1992 рр. – проведення Реформи МакШеррі (1992 р.). Наприкінці 1980-х рр. Європейська Комісія прийняла рішення виплачувати фермерам субсидії, які б стимулювали процес виведення сільськогосподарських угідь із обігу і переведення їх у пасовища. Більше того, планувалось обмежити обсяги гарантованих закупівель і знизити рівень закупівельних цін. Проте, зважаючи на реалізацію вищезазначених заходів, суттєво зменшити обсяги виробництва сільськогосподарської продукції не вдалося. Також розмір бюджетних витрат на проведення інтервенцій і виплату експортних субсидій не зазнав серйозних змін. Для рішучих змін в САП було прийнято рішення провести реформу, яка б ґрунтувалась на усвідомленні необхідності зміни фокусу із цінової підтримки на підтримку фермерів у формі прямих компенсаційних платежів, прив'язаних до виробництва. Наслідками трансформації стало зниження цін на зернові культури протягом 1993-96 рр. на 30 %, яловичину – на 15 % і вершкове масло – на 5 %.

VI етап – 1993-2004 рр. – реалізація Плану дій 2000, проведення Реформи Фішлера (2003 р.). Розширення ЄС, ускладнення вимог СОТ стосовно гарантування продовольчої безпеки, надання населенню можливості купувати екологічно чисту продукцію зініціювали наступні зміни САП. Так, 26 березня 1999 р. у Берліні на засіданні Ради ЄС було підписано угоду під назвою «Agenda-2000». Значна увага в Угоді зосереджувалась на проблемі подальшого зниження цінової підтримки

і реалізації політики децентралізації для розвитку сільської місцевості

Проте, вищезазначені реформи не змогли розв'язати проблему високих внутрішніх цін на продовольство, перетворивши сільськогосподарської продукції і значних бюджетних виплат на реалізацію САП (ЄС щорічно витрачає понад 40 млрд євро на здійснення САП, тобто майже 38 % від затратної частини бюджету ЄС, хоча сільське господарство створює лише близько 2 % від ВВП регіонального об'єднання).

Проведення у 2003 р. Реформи Фішлера, якою передбачалась подальша децентралізація САП; запровадження субсидій, відокремлених від виробництва і зміщення фокусу на розвиток сільських територій та охорону довкілля. У цілому ця реформа була зорієнтована на формування сучасного аграрного сектору у просторі ЄС. На думку експертів Європейської Комісії ця трансформація САП ЄС мала надати змогу розвивати аграрний сектор економіки на ліберальних засадах.

VII етап – 2008-2012 рр. – впровадження Програми розвитку «Health Check». Нею передбачалась модернізація, спрощення і прискорення трансформації Спільної Аграрної Політики, ліквідація обмежень для фермерів, щоб допомогти їм краще реагувати на ринкові сигнали і навчитись протистояти новим викликам. У рамках Програми планувалось: скасувати вимоги для фермерів щодо залишку 10% орної землі під паром, збільшити квоти на молоко з поступовою їх відміною у 2015 р., використати ринкові інтервенції (скуповування ЄС надлишкової пропозиції аграрної продукції на внутрішньому ринку) для гарантування безпеки за умов низьких і нестабільних цін на продукти харчування, а також зменшити розмір прямих виплат

VIII етап – 2013-2020 рр. – «Спільна аграрна політика до 2020 р.: назустріч продовольчому, природно-ресурсним і територіальним викликам майбутнього». Основною метою реформування САП в цей період є здійснити перехід до більш

динамічного, конкурентоспроможного та ефективного аграрного сектору економіки.

Було визначено 3 основні цілі сучасного розвитку САП:

- життєздатне виробництво продовольства (створення безпечних і достатніх запасів сільськогосподарської сировини в умовах зростаючого глобального попиту, економічної кризи

- стає управління природними ресурсами і зміною клімату (фермери часто змушені віддавати перевагу екологічним вигодам над економічними, у той час як такі витрати не відшкодовуються в умовах вільного ринку);

- збереження територіальної збалансованості та різноманітності сільських територій

Спільна аграрна політика реалізується шляхом:

- 1) підтримки доходів. Прямі дотації забезпечують стабільність доходів і винагороджують фермерів за збереження навколишнього природного середовища і постачання суспільних товарів, які зазвичай належним чином не оплачуються ринком (турбота про сільську місцевість);

- 2) ринкової підтримки. ЄС може вживати заходів для подолання складних ринкових ситуацій, таких як падіння цін у результаті тимчасового надлишку продовольства на ринку;

- 3) підтримки розвитку сільських територій. Національні і регіональні програми адресуються на специфічні потреби і виклики, з якими зіштовхуються сільські території.

ТЕМА 5. СПІЛЬНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА БЕЗПЕКА ЄС

Спільна зовнішня політика та безпека ЄС (СЗППБ) пов'язані зі сферою міждержавного співробітництва. У Маастрихтському договорі (Договір про ЄС, 1993 р.) записано, що Європейський Союз проводить спільну зовнішню політику і політику безпеки, яка охоплює усі області зовнішньої політики політики безпеки.

У Римському договорі у 1957 році були закріплені перші зовнішньополітичні цілі Співтовариства, а саме: заяви про солідарність із колишніми колоніальними країнами, їх процвітання відповідно до принципів Статуту ООН, та заклик до інших європейських народів до участі в європейській інтеграції.

Основні цілі спільної зовнішньої політики Європейського Союзу:

- забезпечення цінностей Європейського Союзу, незалежності та територіальної цілісності;
- зміцнення демократії, верховенства закону, прав людини та принципів міжнародного права;
- підтримка миру, запобігання конфліктів;
- підтримка економічного та соціального розвитку третіх країн;
- раціональне використання природних ресурсів.

Лісабонський договір, який набув чинності 1 січня 2009 року, забезпечив ЄС правосуб'єктність та інституційну структуру для його зовнішньої служби. Крім того, він ліквідував стовпну структуру, запроваджену в 1993 році Маастрихтським договором.

Лісабонським договором було створено:

- коло нових суб'єктів СЗППБ, включаючи Верховного представника Союзу з питань закордонних справ та політики безпеки, який також виконує функції віце-президента Комісії та нового постійного Президента Європейської Ради

- Європейську службу зовнішніх дій (ЗНО)

- модернізовано Спільну політику безпеки та оборони (СЗПБ), яка є невід'ємною частиною СЗППБ.

При реалізації СЗППБ повноваження інститутів Європейського Союзу не є однаковими.

Європейська служба зовнішніх справ (*Європейська дипломатична служба*) – орган Європейського союзу, створений після набуття чинності 1 грудня 2009 року Лісабонським договором. ЄСЗС розпочала виконання своїх обов'язків 1 грудня 2010 року, і нині виконує обов'язки Міністерства закордонних справ та дипломатичного корпусу на рівні Європейського Союзу.

Європейська служба зовнішніх справ керує зовнішньою політикою ЄС та співпрацює з Європейською комісією з питань, які належать до їх спільної компетенції.

Європейська дипломатична служба є унікальною і незалежною від інших інститутів ЄС, утворена шляхом злиття департаментів зовнішніх відносин Європейської Ради та Європейської комісії. При цьому Європейська служба зовнішніх справ є абсолютно незалежною від цих установ та має власний бюджет.

Європейська служба зовнішніх справ керує зовнішніми зв'язками ЄС, безпекою, оборонною політикою та контролює Об'єднаний Європейський аналітичний центр. Однак, незважаючи на рішення Європейського комісара зі зовнішніх справ та політики безпеки і Європейської дипломатичної служби, остаточне рішення приймається державами-членами та Європейською комісією.

При Європейській дипломатичній службі діє шість географічних департаментів на чолі з керівним директором. Департаменти відповідають за такі географічні зони:

Африка;

Азія;
Південна і Північна Америки;
Близький Схід і країни «політики Південного сусідства»;
Росія, країни Східної Європи та Західних Балкан;
крім того, в складі Європейської служби зовнішніх справ діє департамент глобальних і багатосторонніх питань.

Європейська дипломатична служба також включає в себе відділи безпеки, стратегічного планування, правових питань та правового забезпечення, міжвідомчих зв'язків, зв'язків з громадськістю, внутрішнього аудиту та інспекцій, а також відділ захисту персональних даних.

Оскільки Верховний представник ЄС із закордонних справ і політики безпеки лише координує діяльність Європейської дипломатичної служби, безпосереднє керування діяльністю ЄСЗС здійснює виконавчий секретар.

Європейська дипломатична служба управляється виконавчим генеральним секретарем, який працює під керівництвом Високого представника. Виконавчий секретар повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення безперебійного функціонування Європейської дипломатичної служби, в тому числі здійснювати адміністративно-бюджетне управління. Виконавчий секретар повинен забезпечити ефективну координацію роботи відділів у центральній адміністрації, а також із делегаціями держав

При виконавчому секретарі Європейської служби зовнішніх справ працює два заступника. Один із заступників генеральних секретарів відповідальний за адміністративні питання (наприклад, співпраця з Європейською комісією), а інший заступник відповідальний за співпрацю з міжнародними делегаціями.

Генеральний секретар також контролює діяльність дочірніх установ (наприклад, Об'єднаний Європейський аналітичний центр) та військового персоналу, відповідальний за внутрішню безпеку, аудит та відділ зв'язків з іншими органами ЄС. Головний операційний директор керує бюджетною

та адміністративною діяльністю та координує роботу департаментів.

Лісабонським договором було введено нову посаду в Європейському Союзі – Верховного представника ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки, що призначається кваліфікованою більшістю від складу Європейської Ради за погодженням з Президентом Європейської Комісії та Європейським Парламентом. Європейська Комісія займається координацією зовнішньополітичної сфери політики Союзу та уповноважена готувати пропозиції для ухвалення рішень.

Європейський Парламент не має формальних повноважень у сфері Спільної зовнішньої політики та безпеки ЄС. Він здійснює інформативні та консультативні функції щодо головних аспектів і основоположних пріоритетів СЗППБ.

Допоміжним органом Ради є Комітет з питань політики та безпеки. Його повноваження – слідкувати за міжнародною ситуацією і готувати висновки для Ради й Верховного представника на їх запит або за власною ініціативою. Крім цього, Комітет слідкує за здійсненням погодженої зовнішньої політики. Він контролює та забезпечує стратегічне керівництво операціями з урегулювання криз, передбачених у межах СЗППБ.

Одним із важливих інструментів успішного здійснення СЗППБ є міжнародні угоди. Такі угоди з третіми країнами чи міжнародними організаціями укладаються Союзом. У цьому процесі ключову роль відіграє Європейська Рада. Інші інститути ЄС допомагають на підготовчій стадії.

Укладання угод стосовно Спільної зовнішньої політики та безпеки ЄС здійснюється відповідно до загальної процедури, яка встановлена у ст. 218 Договору про функціонування Європейського Союзу. Вона полягає у тому, що пропозиції про укладання угоди надає Раді Високий представник. Рішення Ради про укладання угоди у сфері СЗППБ не вимагає попередньої згоди Європейського парламенту.

Європейська Рада ухвалює рішення стосовно початку переговорного процесу та призначає представника. Також вона

може готувати директиви для делегації Союзу. Після переговорів на пропозицію голови делегації Рада ухвалює рішення, яким надає повноваження підписати міжнародну угоду голові делегації.

Заходи щодо спільної зовнішньої політики проходять у наступних формах:

- визначення принципів зовнішньої політики;
- розвиток співпраці між державами-членами в проведенні зовнішньої політики;
- прийняття рішень про спільну позицію членів ЄС;
- обговорення та прийняття рішень щодо проведення спільної зовнішньополітичної акції.

Зовнішня політика та безпека ЄС зосереджена на:

- сприянні міжнародному миру та безпеці,
- співпраці в галузі розвитку,
- права людини та верховенство права
- реагування на гуманітарні та кліматичні надзвичайні ситуації.

ТЕМА 6. ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ЄС

Європейська Комісія підтримує ініціативи зі сприяння розвитку Європейського освітнього простору, оскільки їх реалізація надасть можливість молоді скористатись найкращою освітою та професійною підготовкою для пошуку роботи по всій Європі.

Ключовий документ щодо побудови Європейського освітнього простору було оприлюднено 30 вересня 2020 року на сайті Європейської комісії. У ньому визначено шляхи формування та розвитку Європейського освітнього простору на період до 2025 року й акцентовано на переході освіти та підготовки кадрів до цифрової ери.

Перший пакет заходів щодо формування європейського освітнього простору включає: ключові компетентності для навчання впродовж життя; цифрові навички; спільні цінності та інклюзивна освіта. Другий пакет ініціатив стосується ролі освіти, молоді та культури у побудові майбутнього Європи через реалізацію програми Еразмус +, політичну співпрацю в галузі освіти та професійної підготовки, підтримку реформ, цілеспрямоване використання європейських фондів.

Ініціативи комісії, зокрема, які полягають у наступному:

- проведення часу за кордоном для навчання та саме навчання повинно стати нормою;
- кваліфікація школи та вищої освіти повинна бути визнана в усьому ЄС;
- знання двох мов на додаток до рідної має бути стандартним;
- кожен повинен мати можливість отримати високоякісну освіту, незалежно від свого соціально-економічного походження;

- люди повинні мати сильне почуття ідентичності європейця, європейської культурної спадщини та її різноманітності.

Європейська комісія підтримує національні зусилля двома основними способами:

Вона тісно співпрацює з національними політиками, допомагаючи їм у розробці стратегій та систем шкільної освіти, а також у моніторингу прогресу в досягненні цілей в рамках європейського семестру. Комісія збирає та поширює інформацію і аналізи, а також заохочує обмін досвідом у сфері формування політики. Вона робить це, зокрема, через робочі групи ЕТ 2020. З 2016 року робоча група з питань шкіл має широкі повноваження для розробки принципів управління системами шкільної освіти з метою покращення якості шляхом підтримки стійких інновацій та соціальної інклюзії.

Через програму Erasmus+ Комісія робить значний внесок у проекти європейської співпраці, що сприяють мобільності вчителів та учнів.

Міністри освіти держав-членів ЄС визначили такі пріоритетні напрями:

- Усі учні повинні розвивати ключові компетенції, що сприяють навчанню впродовж усього життя. Цього можна досягти шляхом змін у навчальних програмах і методах оцінювання, забезпечення тренінгів для шкільного персоналу та підвищення доступності й використання якісних освітніх інструментів і матеріалів.

- Кожен учень повинен мати доступ до якісного освітнього досвіду, а рання освіта та догляд за дітьми мають бути більш доступними.

- Потрібно збільшити підтримку учнів із особливими освітніми потребами, зокрема мігрантів, а також зменшити рівень передчасного завершення навчання.

- Учителі, керівний персонал шкіл і педагоги повинні отримувати більше підтримки, зокрема постійно мати можливості для професійного розвитку та гнучкі й привабливі варіанти кар'єрного зростання.

– Необхідно продовжувати розвивати забезпечення якості, щоб гарантувати ефективніше, справедливніше та продуктивніше управління шкільною освітою, а також полегшити мобільність учнів і вчителів у межах навчання і підготовки.

Єврокомісія встановила рамки європейської співпраці в політиці (ЕТ 2020), щоб підтримувати співпрацю в розвитку найкращих практик у всіх сферах освіти й підготовки. Вона також регулярно проводить дослідження ситуації в Європі для моніторингу прогресу в розвитку та реформуванні систем освіти й підготовки.

В Європейському Союзі (ЄС) існують серйозні виклики, які ускладнюють освітній прогрес:

- Недостатній рівень базових навичок: 30% п'ятнадцятирічних учнів не мають достатніх компетенцій у математиці, а кожен четвертий показує низькі результати з читання або природничих наук (дослідження PISA, проведене ОЕСР, 2022 р.).

- Передчасне припинення навчання: близько 3,1 мільйона молодих людей в ЄС не завершили освіти (Євростат, 2022 р.).

- Безпека в школі: кожен десятий учень стверджує, що не почувається в школі безпечно, а 20% учнів повідомили, що їх цькують щонайменше кілька разів на місяць.

Європейська комісія визначає компетенції як поєднання знань, навичок і установок, відповідних контексту, де:

- а) знання складаються з фактів і цифр, концепцій, ідей і теорій, які вже встановлені та підтримують розуміння певної сфери або предмета;

- б) навички визначаються як здатність і можливість виконувати процеси та використовувати наявні знання для досягнення результатів;

- с) установки описують схильність і налаштування діяти або реагувати на ідеї, людей чи ситуації.

Ключові компетенції – це ті, які потрібні кожній людині для особистого розвитку та самореалізації, працевлаштування, соціальної інтеграції та активної громадянської позиції. Вони розвиваються впродовж усього життя, починаючи з

раннього дитинства і аж до дорослого життя, як через формальне, так і неформальне та інформальне навчання.

Рамкові рекомендації (2018) визначають вісім ключових компетенцій:

1. Компетенція грамотності;
2. Мовна компетенція;
3. Математична компетенція та компетенція в галузі науки, технологій та інженерії;
4. Цифрова компетенція;
5. Особиста, соціальна компетенція і здатність навчатися впродовж життя;
6. Громадянська компетенція;
7. Підприємницька компетенція;
8. Культурна обізнаність і компетенція у вираженні.

Роль Європейського Союзу в сфері освіти окреслена в ст. 165 п. 1 Договору про функціонування Європейського Союзу. Відповідно до нього: Союз сприяє розвитку якісної освіти, заохочуючи співпрацю між державами-членами та, за необхідності, підтримуючи і доповнюючи їхні дії, поважаючи при цьому повну відповідальність держав-членів за зміст навчання та організацію освітніх систем, а також їх культурне та мовне різноманіття. Крім того, Союз сприяє підтримці європейських ініціатив у сфері спорту, враховуючи його особливий характер, структури, засновані на добровільності, та його соціальну й освітню функції.

Відповідно до ст. 165 п. 2 Договору про функціонування Європейського Союзу, у сфері освіти заходи спрямовані на:

- розвиток європейського виміру в освіті, зокрема через викладання і поширення мов держав-членів,
- сприяння мобільності студентів і викладачів, зокрема заохочення академічного визнання дипломів і періодів навчання,
- просування співпраці між навчальними закладами,
- розвиток обміну інформацією та досвідом з питань, спільних для освітніх систем держав-членів,

- сприяння розвитку обміну молоддю та соціально-освітніми інструкторами, а також заохочення молоді до участі в демократичному житті Європи,
- підтримку розвитку дистанційного навчання,
- розвиток європейського виміру спорту, шляхом підтримки чесності та доступності у спортивних змаганнях і співпраці між організаціями, відповідальними за спорт.

Стратегічною метою Болонського процесу є створення Європейського простору вищої освіти, конкурентноспроможного та привабливого як для самих європейців, так і для студентів з усіх куточків світу. Європейський простір вищої освіти ґрунтується на міжнародному співробітництві; він має усунути перепони та забезпечити широкий доступ до якісної вищої освіти, що базується на принципах демократії й незалежності університетів, їхньої наукової і дослідницької самостійності; активізувати мобільність студентів і науково-педагогічних кадрів; підготувати молодь до активного життя в демократичному суспільстві, закласти основи для їх професійної кар'єри й особистого розвитку.

Назва Болонського процесу походить від Болонської декларації, яку 19 червня 1999 р. було підписано Міністрами освіти 29 європейських країн в італійському місті Болонья, де знаходиться найстаріший університет Європи. Сьогодні учасниками Болонського процесу є 46 держав європейського континенту, а також Європейська Комісія, Рада Європи, Європейський центр вищої освіти ЮНЕСКО, Асоціація європейських університетів, Європейська асоціація закладів вищої освіти, Європейська студентська спілка, Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти, Міжнародна освіта (Education International), та BUSINESSEUROPE – федерація промисловців і підприємців – та інші.

Основні реформи, передбачені Болонським процесом:

- Запровадження триступеневої системи вищої освіти (бакалавр, магістр, доктор філософії);
- Навчання впродовж життя, включаючи визнання попереднього навчання (формального і неформального), гнучкі

графіки навчального процесу, які дозволяють поєднувати роботу і навчання, полегшення доступу до вищої освіти;

- Гарантія рівних можливостей в отриманні освіти і через освіту сприяння соціальному згуртуванню;

- Сприяння зайнятості (вища освіти задля отримання кращої роботи);

- Запровадження і визнання спільних навчальних програм, а також спільних дипломів, що надаються університетами у партнерстві, кожен з яких готовий визнавати та зараховувати курси, що студент прослухав в інших партнерських закладах;

- Мобільність в межах ЄС та поза його межами;

- Визнання навчання і ступенів, отриманих в університетах інших країн та континентів;

- Забезпечення якості.

Метою ініціатив є розвиток справжнього європейського виміру вищої освіти, з урахуванням спільних цінностей, а також досконалості та соціальної інклюзії як відмінних рис європейської вищої освіти.

Європа може спиратися на різноманітний і процвітаючий сектор вищої освіти, глибоко вкорінений у європейській культурі. В Європі знаходиться близько 5 тисяч закладів вищої освіти, де навчається 17,5 мільйона студентів, працює 1,35 мільйона викладачів і 1,17 мільйона науковців.

Незалежно від того, йдеться про дослідницькі університети, технологічні інститути, мистецькі школи чи заклади вищої професійної освіти і підготовки, різноманітні типи закладів вищої освіти є відмінною рисою нашого європейського стилю життя.

Сектор вищої освіти займає унікальне положення на перетині освіти, наукових досліджень та інновацій, служачи суспільству та економіці.

Він відіграє ключову роль у:

- створенні європейського освітнього простору та європейського дослідницького простору (EPB) у синергії з європейським простором вищої освіти;

- формуванні стійких і витривалих економік, а також перетворенні нашого суспільства на більш екологічне, інклюзивне та цифрове;

- забезпеченні високо кваліфікованим європейцям чудових перспектив працевлаштування та заохоченні громадян до участі в демократичному житті – 80% випускників вищих навчальних закладів у ЄС знаходять роботу менш ніж за 3 місяці після закінчення навчання.

Європі потрібна більша кількість працівників із високими навичками, тому держави-члени ЄС поставили собі за мету забезпечити, щоб до 2030 року щонайменше 45% людей у віці 25–34 років отримали кваліфікацію в рамках вищої освіти.

ТЕМА 7. ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Політичний устрій Європейського Союзу є складним та багаторівневим поєднанням наднаціональних і міждержавних органів, створених для поєднання суверенітету держав-учасниць і координації політик у межах спільного правового простору. Ключовими інституціями, що визначають політико-адміністративну архітектуру Європейського Союзу є: Європейська Комісія, Європейський Парламент, Рада Європейського Союзу (Рада міністрів), Європейська Рада, Суд Європейського Союзу. Поряд з тим, за визначенням політичних повноважень у своїй сфері, виокремлюють також Національні парламенти та Європейський центральний банк.

Європейська Комісія виникла в результаті трансформації наднаціонального виконавчого органу, що мав свої витoki у повоєнних європейських угодах (інституційні договори у 1950-тих роках). Комісія традиційно позиціонується як «охоронець договорів» ЄС, що забезпечує дотримання законодавства ЄС та ініціює законодавчі пропозиції від імені наднаціонального рівня. До основних функцій Комісії належать: право законодавчої ініціативи, нагляд за виконанням права ЄС у державах-членах (виконавча й наглядова роль), адміністративне управління програмами й бюджетом ЄС, а також зовнішньополітичні компетенції в окремих сферах спільної політики. Так як Комісія є колегіальним органом ЄС, то вона формується по одному представнику від кожної держави-члена, яких називають комісарами (кількість та формат можуть змінюватися згідно з договором і політичними домовленостями). Європейська Рада пропонує кандидатуру на посаду Президента Європейської Комісії, який має бути

затверджений Європейським Парламентом. Термін повноважень Комісії зазвичай відповідає інституційному циклу в 5 років, узгодженому з терміном повноважень Парламенту.

Історично Комісія еволюціонувала від виконавчого секретаріату до проактивного законодавчого актора з виразною технократичною вертикаллю. Після серії криз (фінансова, міграційна та пандемічна) Комісія стала дедалі більше використовувати координаційні механізми, набуваючи ролі стратегічного менеджера колективних дій (наприклад у сфері відновлення після COVID-19 і галузевих політик). Поряд з тим Комісія стикається з новими викликами пов'язаними з відновленням довіри громадськості до інституції та її політик, балансом між наднаціональними політиками та правом держав-членів, а також необхідністю оперативно реагувати на геополітичні трансформації викликанні повномасштабним вторгненням росії в Україну.

Історично Європейський парламент сформувався у повноценний період в результаті трансформації Асамблеї Співтовариства. Протягом останніх десятиліть повноваження ЄП значно зросли: від дорадчого органу до повноцінного співзаконодавця з істотними бюджетними та контрольними повноваженнями. Розширені повноваження та сучасна форма парламенту сформувалися внаслідок послідовних договорів і переважно були закріплені в Лісабонському договорі (набув чинності 1 грудня 2009 року). Однак перед ЄП стоять виклики пов'язані із зростанням євроскептицизму, міжпартійної поляризації на наднаціональному рівні та потребою у досягненні балансу між технічним опрацюванням законопроектів і політичним лідерством у питаннях клімату, міграції та наростаючої гібридної загрози зі сторони РФ.

Європейський парламент є єдиним безпосередньо обраним наднаціональним органом, що репрезентує громадян ЄС і реалізує законодавчу владу разом з Радою ЄС. Парламент обирається безпосередньо громадянами держав-членів на п'ятирічний термін та складається з 720 депутатів. Європейський парламент розвиває власні інституційні

можливості (комітети, експертні групи) для посилення ролі в міжнародних питаннях і нагляду за дотриманням демократичних стандартів. Відтак, до основних функцій відносять: спільне з Радою ЄС ухвалення законодавчих актів у рамках звичайної законодавчої процедури, затвердження бюджету ЄС, політичний контроль над Єврокомісією (включно з процедурою затвердження Президента Комісії та можливістю висловити недовіру усьому складу Комісії), представництво громадян у процесі формування політик.

Рада Європейського Союзу (Рада міністрів) і Європейська Рада є міжурядовими центрами ухвалення рішень.

Рада Європейського Союзу, часто просто називають Радою, є органом, де представники урядів держав-членів домовляються між собою. На відміну від Європарламенту, тут усе залежить не від партій, а від національних інтересів. Залежно від теми засідання, до Ради ЄС входять міністри відповідних напрямів: фінансів, охорони здоров'я, транспорту тощо. Рада ЄС разом з Європарламентом ухвалює законодавчі акти й координує політики. Рішення зазвичай приймаються кваліфікованою більшістю, але в окремих сферах (податки, зовнішньополітичні питання) може застосовуватися одна-стайність. Кожні шість місяців в Раді ЄС відбувається ротація головування, яка переходить до нової країни, що впливає на порядок денний ЄС. Рада ЄС і Європейська Рада виконують комплементарні ролі, якщо перша є головним міжурядовим законодавчим органом, що представляє урядові інтереси держав-членів у різних політичних форматах (залежно від предмету, наприклад міністри закордонних справ, сільсько-го господарства тощо), то друга інституція є органом стратегічного керівництва, що поєднує глав держав або урядів для визначення загальної політичної стратегії ЄС.

Так, як Європейська Рада об'єднує лідерів держав, які збираються кілька разів на рік, щоб визначати стратегічні напрями розвитку ЄС, саме тут вирішуються ключові питання – від розширення до санкцій, від кадрових призначень до реагування на міжнародні кризи. Формально Європейська

Рада не приймає законів, але її рішення задають рамки для всієї політичної архітектури. Таким чином Європейська Рада визначає стратегічні пріоритети, призначає основних посадовців (наприклад, кандидата на посаду Президента Комісії пропонує Європейська Рада) і виступає як арбітр у кризових ситуаціях. Між інституціями існує складний набір процедур координації (інституційний цикл, координація порядків денних, робота робочих органів Європейської Ради та співпраця з Секретаріатом Єврокомісії). Хоча Європейська Рада формально стала інституцією лише з Лісабонського договору (2009), її практична роль, як майданчика для лідерів держав-членів, сформувалась у 1970-х роках та поступово зростала.

Обидві ради відчують навантаження від необхідності швидких рішень у кризах питаннях (міграція, енергетична безпека, російсько-українська війна), що підсилює роль міжурядових переговорів і іноді послаблює ефективність спільного законодавства. Водночас додатковою проблемою є вироблення консенсусу у питаннях зовнішньої політики.

Суд Європейського Союзу є органом, який забезпечує тлумачення та застосування права ЄС, гарантує пріоритет європейського права над національним у передбачених договорами випадках і розвиває юриспруденцію, що скеровує інтеграцію. Судова інституція бере свій початок з правничих механізмів співтовариств, яка поступово сформувала прецедентну практику, якою значною мірою конституціоналізувала напрями європейської інтеграції. Таким чином прецеденти Суду ЄС є обов'язковими для всіх країн-членів. Історично Суд ЄС здійснював критичну роль у розвитку принципів прямої дії та пріоритету права, формував судову архітектуру для реалізації єдиного внутрішнього ринку. Однак, сучасні виклики стосуються не тільки тлумачення верховенства права в умовах напружених відносин з окремими державами-членами (правові суперечки щодо принципів правової держави), а також необхідності забезпечення ефективного доступу громадян і бізнесу до правосуддя у нових сферах (цифрове право, захист даних, енергетичні питання).

Хоча формально ключові владні повноваження належать інституціям ЄС, національні парламенти відіграють важливу роль у контролі за дотриманням принципу субсидіарності й у легітимзації рішень. Принцип субсидіарності закріплений у Договорі про ЄС (ст. 5). Тобто ЄС діє додатково (*subsidium*) до держав, а не замість них, і тільки якщо спільні дії є ефективнішими. ЄС втручається та ухвалює рішення лише тоді, коли цілі дії не можуть бути достатньо досягнуті державами-членами на національному, регіональному чи місцевому рівнях, але завдяки масштабу або ефектам спільних дій їх можна краще реалізувати на рівні ЄС. Від Лісабонського договору національні парламенти отримали механізми раннього реагування на пропозиції ЄС (*yellow and orange card* механізми), що посилює їхній контроль у законодавчому процесі. Таким чином жовта і помаранчева картки є «сигнальними механізмами» для національних парламентів, щоб запобігти надмірній централізації на рівні ЄС. Жовта картка застосовується, якщо щонайменше одна третина парламентів держав-членів (або одна чверть у сфері свободи, безпеки і правосуддя) висловлять обґрунтовані зауваження, що певна законодавча пропозиція ЄС порушує принцип субсидіарності. В результаті чого Європейська Комісія зобов'язана переглянути пропозицію. Вона може її залишити, змінити або відкликати, але повинна обґрунтувати своє рішення. Помаранчева картка застосовується, якщо більшість національних парламентів виступить проти законодавчої пропозиції з мотивів порушення субсидіарності. В такому випадку і Європейський Парламент, і Рада ЄС повинні розглянути ці зауваження. Якщо хоча б один із цих органів погодиться з парламентами (простою більшістю), пропозиція не буде розглядатися далі.

Таким чином інституційний баланс ЄС є результатом еволюційних компромісів між наднаціональними потребами колективного управління й принципом суверенітету держав-членів. За останні п'ять років (після криз 2020–2022 рр. і в умовах загостреної геополітичної нерівноваги) спостерігається тенденція до більшої ролі Європейської Ради в

стратегічному керуванні й до активнішої ролі Єврокомісії як координаційного центру політик. Водночас посилюється значення Європейського парламенту як носія демократичної легітимації. Головні сучасні виклики пов'язані із забезпеченням демократичної відповідальності й прозорості, збереження верховенства права в усіх державах-членах, оперативність реагування на зовнішні шоки (енергетична безпека, геополітика, гібридна війна), а також адаптацією до цифрової та кліматичної трансформації.

ТЕМА 8. ПРАВОВА ОСНОВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Правова основа Європейського Союзу складається з сукупності нормативних актів та інституційних рішень, які визначають компетенції ЄС, порядок ухвалення рішень і механізми правозастосування на наднаціональному та національному рівнях. У центрі цієї правової системи стоять основні договори (primary law), що формують юридичну конституцію ЄС, тоді як вторинне право (secondary law) складається з актів, прийнятих на підставі повноважень, закладених у договорах. Саме поєднання договорів, судової практики та вторинних актів створює унікальний «новий правовий порядок», який забезпечує функціонування внутрішнього ринку, захист прав громадян і координацію політик між державами-членами.

До ключових договорів ЄС включають:

- Договір про Європейський Союз, який в сучасній формі є результатом Маастрихтського процесу (1992), де Лісабонський договір (2009) консолідував інституційні зміни та уточнив принципи ЄС.

- Договір про функціонування Європейського Союзу, який походить від Договору про заснування Європейського Економічного Співтовариства (1957) і після численних реформ (Маастрихтський, Амстердамський, Ніццький, Лісабонський договір) сьогодні містить детальні положення щодо політик ЄС, компетенцій і процедур.

- Хартія фундаментальних прав ЄС, яка була проголошена у 2000 році і здобула юридичну силу з набранням чинності Лісабонського договору (2009), ставши частиною первинного права й посиливши захист основних свобод в ЄС.

Кожен із вказаних договорів визначає мету створення, розподіл компетенцій (ексклюзивні, спільні, допоміжні), процедури ухвалення рішень і основні принципи (наприклад, принцип субсидіарності і пропорційності). Характерною рисою є те, що зміни в правовій основі зазвичай відбуваються шляхом підписання та ратифікації державами-членами нових договорів.

Первинне право складається із договірних документів, актів про приєднання держав, протоколів і Хартії, які формують основні повноваження ЄС. Первинне право має конституційний характер у межах європейського правового порядку і визначає межі, в яких інституції ЄС можуть діяти.

Вторинне право складається з регламентів (безпосередньо застосовуються у всіх державах-членах без трансформації), директив (встановлюють результат, який має бути досягнутий, де держави-члени обирають форми і засоби імплементації), рішень (обов'язкові для тих, кому адресовані) рекомендацій і висновків, прийнятих відповідно до положень первинного права (статті про порядок прийняття актів). Ця класифікація визначає механізми юридичної дії та засоби застосування права на національному рівні.

Однією з ключових характеристик європейського правового порядку є пріоритет (*primacy*) права ЄС над національним правом у межах компетенцій ЄС. Хоча принцип має судове походження, він зрештою став загально визнаним елементом практики: у разі конфлікту між застосовним актом ЄС і національною нормою пріоритет належить нормі ЄС. Прикметно, що термін «*primacy*» іноді вважають більш доречним, ніж «*supremacy*», бо він підкреслює практичне застосування, а не абстрактну ієрархічну перевагу над конституціями держав-членів. Однак національні суди іноді ставлять принцип пріоритету під сумнів, особливо в контексті суперечок щодо верховенства конституцій або реформ правосуддя (найвідоміший приклад, рішення Конституційного Трибуналу Польщі 2021 року), що створило реальне юридичне й політичне напруження щодо співвідношення національних конституцій

і права ЄС. Щоб забезпечити ефективність правових норм ЄС, Суд ЄС розвинув судові доктрини, які визначають спосіб дії європейського права у національних судах:

- Прямий ефект (direct effect): право, яке може бути безпосередньо застосоване громадянами в національних судах (класична доктрина, яка походить від *Van Gend en Loos* 1963 року) до окремих положень договорів і, у визначених випадках, до вторинних актів.

- Обов'язок сумісної інтерпретації (indirect effect): національні суди повинні по можливості тлумачити внутрішнє право у відповідності до вимог права ЄС.

- Відповідальність держави (state liability): якщо національна влада неправильно імплементує директиву й завдає шкоди громадянам, вона може бути зобов'язана компенсувати збитки.

Суд ЄС через процедуру попереднього запиту (preliminary reference) відіграє центральну роль в уніфікації тлумачення права ЄС, даючи національним судам інструмент для вирішення складних питань сумісності й застосування. Упродовж останніх років суд також розвивав питання застосування Хартії фундаментальних прав у горизонтальних відносинах та інші нові теми (Van Reempts, 2024).

За останні роки юридична архітектура ЄС стикнулася з кількома викликами, пов'язаними з конфліктом транснаціональної приматності й національних конституцій. Випадки з Польщі та Угорщини продемонстрували напругу між судовими доктринами ЄС і певними національними інституціями. Зміни у правовому регулюванні пов'язані з новими політичними викликами (енергетична безпека, міграція, захист правосуддя), які потребують швидкого, але легітимного реагування з боку інституцій ЄС.

Таким чином, Правова основа ЄС поєднує принципи первинного права (договірної «конституції»), вторинного права (регламенти, директиви, рішення) і судової практики, яка забезпечує практичну реалізацію норм. Ієрархія цієї системи ґрунтується на принципі пріоритету застосування права ЄС

у межах делегованих компетенцій, а забезпечення ефективності здійснюється через доктрини прямого ефекту, сумісної інтерпретації й державної відповідальності. Останні роки показали, що правовий порядок ЄС динамічно реагує на нові виклики, але водночас перебуває під тиском конфліктів із національними конституціями та складних юридичних питань, які потребують подальшої юридичної і політичної адаптації.

ТЕМА 9. ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНСТИТУЦІЇ ТА ЇХ ПОЛІТИКИ

Публічні політики Європейського Союзу формуються в багаторівневому інституційному середовищі, де ключові ролі виконують: Європейська Комісія («двигун» політик), Європейський Парламент (законодавча легітимація), Рада ЄС і Європейська Рада (представництво держав-членів, стратегічне керівництво), а також Європейський Центральний Банк (монетарна політика) і Суд ЄС (юридичне тлумачення). Упродовж останніх п'яти років політики цих інституцій зазнали помітної еволюції під впливом послідовних криз (пандемія COVID-19, енергетична криза, російсько-українська війна), а також під тиском цифрової та кліматичної трансформацій.

Європейська Комісія останніми роками дедалі активніше виступає як координатор довгострокових європейських трансформацій від «зеленої» до цифрової, як головний ініціатор масштабних програм (наприклад, Green Deal, Digital Services/Markets Acts, Chips Act, NextGenerationEU). Ця еволюція відбулася внаслідок поєднання політичних пріоритетів Президентів Єврокомісії та реакції на зовнішні шоки (енергетична залежність, конкурентний тиск з боку США і Китаю). Єврокомісія поглибила використання інструментів державної підтримки та промислової політики, що раніше розглядалися як міждержавна зона, зокрема через ініціативи з відновлення після COVID-19 та заходів з підтримки критичних ланцюгів постачання. Це породило внутрішні дискусії щодо меж наднаціональної економічної інтервенції й ризиків розбалансування між державами-членами.

Політична динаміка в Єврокомісії є відображенням балансу між технократичним менеджментом і політичними

коаліціями. Протягом останніх років Єврокомісія використовувала стратегічне передбачення (strategic foresight) і міжсекторні ініціативи, формуючи «ядро виконавчої влади» ЄС, що поєднує регуляторні, бюджетні та зовнішньополітичні інструменти для досягнення політичних цілей. Водночас Єврокомісія лишається вразливою до політичних компромісів у Раді ЄС й до контролю з боку Європарламенту.

Європейський парламент у 2019–2024 роках зміцнив свою роль не лише як співзаконодавець, але й як політичного арбітра у питаннях законодавчої спрямованості ЄС. За допомогою процедур бюджетного контролю, парламентських розслідувань та затвердження ключових посадовців ЄП посилює відповідальність інституцій перед громадянами. Аналіз прикладів впливу ЄП за 2019–2024 роки демонструє, що Парламенту вдалося вплинути на формулювання та пом'якшення деяких актів регулювання цифрового ринку та кліматичних ініціатив. Це також породжує напруги між Європарламентом і Радою ЄС щодо швидкості та спрямованості реформ. Внутрішня політична динаміка ЄП характеризується зростанням фрагментації політичних груп, посиленням ролі комітетів та більш інтенсивною залученістю громадянських ініціатив у процесі законотворення. Ця динаміка стимулює парламентську діяльність, але водночас ускладнює побудову стабільних коаліцій для ухвалення комплексних регуляторних актів.

Рада ЄС і Європейська Рада залишаються ключовими майданчиками міжурядових переговорів, де держави-члени формують національні позиції щодо загальноєвропейських політик. У відповідь на зовнішні виклики останніх років ці органи збільшили вагу своїх стратегічних рішень перейшовши від санкційної політики щодо Росії до узгодження енергетичних заходів та координації заходів із захисту критичних ланцюгів постачання. Проте інтенсивність міжурядових дискусій також виявила ризики «парламентарного розриву», коли національні інтереси гальмують швидку колективну реакцію на сучасні виклики. Політичні конфлікти

у Раді ЄС зазвичай стосуються державної підтримки промисловості (subsidy race), розподілу фондів та зовнішньополітичних відповідей, що вимагають тонкого компромісу між стратегічною автономією та внутрішньою солідарністю.

Європейський центральний банк історично мав вузький мандат, орієнтований на цінову стабільність. Але після фінансової кризи 2008 року, пандемії та енергетичних потрясінь, політика Банку значно розширилася: інструменти невідкладного викупу активів, заходи для стабілізації ринків та зростаючі дискусії про врахування кліматичних та промислових цілей у монетарній політиці. Це змусило переглянути уявлення про незалежність центробанків у ЄС і підвищило роль парламентського та суспільного нагляду. Останні дослідження показують, що Європейський центральний банк дедалі більше виступає як ключовий «політичний актор» у європейській економічній політиці. Політичні тиски спричиняють юридичні та легітимаційні дебати, які стосуються ключового питання: до яких меж можна розширювати мандат Банку без втрати фінансової стабільності та без порушення політичного балансу між інституціями? У відповідь банк апелює до судової підтримки та технічних аргументів щодо необхідності гнучкого трактування мандата.

Суд ЄС продовжує відігравати вирішальну роль у забезпеченні правової визначеності та контролі відповідності політик ЄС до договорів й основних прав. Судова практика останніх років фокусувалася на сумісності нових політик (наприклад, державної підтримки, кліматичних заходів) з первинним правом і на захисті прав громадян у контексті цифрових регулювань. Через процедуру попередніх запитів національні суди й далі є каналом гармонізації тлумачень та практик застосування політик.

Щоб відповідати на складні виклики, інституції ЄС використовують кілька спільних механізмів: створення міжінституційних платформ для координації (наприклад, у сферах енергетичної безпеки та постачання), використання великих бюджетних інструментів (NextGenerationEU), активація

екстрених макроекономічних політик та розширення нормативних рамок для цифрових та кліматичних ринків. Паралельно інституції інтенсифікують застосування стратегічної передбачливості (foresight) і посилюють залучення зовнішніх експертів та громадян до процесу формування політик. Ці підходи сприяють гнучкості, але вимагають підвищеної прозорості та витримки демократичних процедур, аби тримати легітимність реформ.

Головні проблеми, з якими стикаються інституції в ЄС, пов'язані з питанням демократичної легітимності (зокрема, у контексті розширення виконавчих повноважень Єврокомісії та Європейського центрального банку), внутрішньої координації між інституціями (Європарламент – Єврокомісія – Рада ЄС), а також вплив зовнішніх гравців і структурні економічні зміни (доступ до ресурсів, трансформація промисловості). Крім того, розбіжності між державами-членами щодо підтримки промисловості і державних субсидій послаблюють єдність рішень і підсилюють ризики «субсидіарних гонок». У відповідь ЄС намагається поєднати регулювання з інструментами фіскальної координації й зовнішньоекономічної політики.

Еволюція публічних політик європейських інституцій за останні п'ять років демонструє перехід від звичних ролей (регуляторних, технократичних) до більш широких, інтегрованих функцій, що поєднують регулювання, бюджетну інтервенцію і зовнішню стратегію. Політична динаміка усередині інституцій ускладнилася через зростання фрагментації політичних груп, тиск на незалежні агентства та посилення ролі міжурядових переговорів. Інституції ЄС застосовують нові інструменти координації, бюджетні механізми і стратегічну передбачливість для подолання криз, але успіх цих зусиль залежить від здатності підтримувати демократичну легітимність, забезпечувати справедливий розподіл тягарів між державами-членами та адаптувати правові рамки до нових викликів.

ТЕМА 10. ВИБОРЧІ СИСТЕМИ В ЄС: ВІД МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ ДО ВИБОРІВ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ

Виборчі системи розкривають спосіб організації голосування, підрахунку голосів і розподілу мандатів. В ЄС країни-члени застосовують різні виборчі системи на місцевому, національному та європейському рівнях. Водночас існують загальні принципи, встановлені на рівні Європейського Союзу, особливо для виборів до Європейського парламенту.

Найчастіше у країнах ЄС зустрічаються наступні типи виборчих систем:

- Пропорційна виборча система (PR), де політичні партії формують партійні списки (відкриті чи закриті).
- Мажоритарна виборча система (plurality), де кандидат, що набрав найбільшу кількість голосів стає переможцем.
- Змішані виборчі системи (mixed), в основі яких поєднання мажоритарного та пропорційного компонентів.

Місцевий рівень

На рівні місцевих органів влади (муніципалітетів, регіональних представницьких органів тощо) виборчі системи часто менш уніфіковані і значно варіюють.

У країнах з федеративним устроєм (наприклад Німеччина, Австрія) місцеві вибори часто використовують пропорційну виборчу систему у багатомандатних виборчих округах.

У менших муніципалітетах чи селах можуть застосовуватися прямі вибори в одному окрузі, мажоритарна виборча система або змішані форми виборчих систем. У низці країн місцеві вибори застосовують виборчі системи з преференційних

голосуванням або пропорційні виборчі системи з відкритими списками, що дає виборцю більший контроль над кандидатами. Поряд з тим місцеві виборчі системи у країнах ЄС, є менш досліджуваними, ніж дослідження національних і європейських виборчих систем.

Національний рівень

Кожна держава-член ЄС обирає власну виборчу систему для парламентських виборів.

У Нідерландах функціонує національна одномандатна система списків із закритими партійними списками, пропорційне представництво (PR).

У Швеції та інших скандинавських країнах впроваджені пропорційна виборча система з відкритими чи напіввідкритими списками, часто з виборчими округами, плюс коригувальні мандати, щоб досягти національної пропорційності.

У Франції на національних виборах до парламенту використовують мажоритарну систему з двома турами (для Національних зборів) та змішані елементи на деяких рівнях, хоча система для Сенату та місцевих зборів може відрізнитись.

У Німеччині функціонує змішана система з пропорційних списків та одномандатних округів.

Вибори до Європейського парламенту.

Вибори до Європейського парламенту регулюються як договорами ЄС, так і спеціальними актами. Відповідно до Договору про ЄС і Договору про функціонування ЄС встановлено, що депутати Європарламенту обираються прямим всеосяжним голосуванням, за умовою рівності й таємності голосу.

Усі держави-члени повинні використовувати систему пропорційного представництва або схожу систему (напр., *single transferable vote* у деяких випадках). Попри те, що існують загальні принципи, існують значні відмінності між державами-членами щодо:

- Типу списків: закриті списки (*de facto* місце кандидата зафіксовано партією, на яке виборець немає прямого впливу),

відкриті або гібридні (де виборці можуть впливати на порядок кандидатів).

- Електоральних порогів (thresholds): багато країн мають мінімальний відсоток голосів, який партія має подолати, щоб отримати мандати. Наприклад, в Італії судом (Italy Constitutional Court) був підтверджений 4 % поріг для виборів до Європарламенту.

- Кількості мандатів на округ: деякі країни ділять країну на округи територіально, інші мають один національний округ.

- Преференційні голоси: у деяких країнах виборці мають право преференційного голосу за кандидата у списку, що може в кінцевому підсумку змінити порядок кандидатів у списку.

Європейський Парламент у травні 2022 року запропонував продовження реформи Європейського виборчого акту, включно з ідеєю транснаціональних списків (transnational lists), обов'язкового мінімального порогу, спільного Європейського дня голосування тощо. Проте ці реформи зустрічають опір, як через питання національного суверенітету, так і через політичні інтереси держав, особливо з великим чи малим населенням. Країни з малим населенням часто мають один національний виборчий округ на виборах до Європарламенту, інші поділяють країну на кілька регіональних округів. Електоральні пороги та методи конвертації голосів у мандати (найчастіше застосовувані методи: D'Hondt, Sainte-Laguë, Hare quota) варіюються від країни до країни.

Кожна виборча система має свою переваги та недоліки. Зокрема, пропорційна виборча система забезпечує кращу представленість різноманіття партій і груп меншості, що часто призводить до коаліційної політики. Разом з тим ця виборча система може бути складнішою для виборця (враховуючи варіативність виборчої системи), а також ускладнювати створення стабільної урядової більшості. Водночас мажоритарні виборчі системи простіші й роблять

відповідальність кандидатів чіткішою, але страждають нерівномірністю репрезентації.

Виборчі системи з преференційними голосами і відкритими списками дають можливість кандидатам здобувати популярність індивідуально, що може зменшувати партійний контроль і стимулювати внутрішньопартійну конкуренцію. Це може бути позитивним з точки зору відповідальності, але й створює потенційний конфлікт усередині партій. Високі електоральні пороги можуть стримувати розвиток нових партій та політичних рухів, навіть якщо є суттєва електоральна підтримка. Разом з тим низькі або відсутні електоральні пороги сприяють представництву, але можуть призводити до фрагментації і слабкості політичних коаліцій.

Виборчі системи, які використовують відкриті списки або преференційне голосування на національному рівні, часто мають інші ефекти на місцевих виборах, що дозволяє збільшити відповідальність місцевих кандидатів і стимулює мобілізацію виборців. Поряд з тим на місцевих виборах часто тестують різні виборчі системи, де місцевий рівень виступає «тестовим майданчиком» для інновацій (наприклад, експериментів із електронним голосуванням або альтернативними методами підрахунку), але ці інновації нерідко зіштовхуються з проблемами легітимності та технічної надійності.

Одне з центральних дискусійних питань полягає в тому, наскільки ЄС може і чи має втручатись у правила виборів, зокрема до Європарламенту. Пропозиції, як-от загальноєвропейські мінімальні стандарти чи транснаціональні списки, викликають суперечки через традиції, політичні інтереси і юридичні норми. Більше того постійно підіймається питання про те чи відчують виборці, що їхні голоси справді мають значення. Натомість низька явка на виборах до Європарламенту, відчуття дистанції між громадянами і інституціями, слабе знання кандидатів створює підґрунтя для популістичної риторики.

Європейський Союз демонструє значну різноманітність виборчих систем на різних рівнях – від місцевих виборів до

виборів до Європейського парламенту. Загальні правила для Європарламенту створюють рамки (пропорційність, пряме голосування), але національні варіації дозволяють країнам зберігати традиції і реагувати на свої політичні й культурні особливості.

Отож, виборчі системи в ЄС демонструють баланс між цінностями представництва, стабільності та участі громадян. Тип виборчих систем (пропорційні, мажоритарні, змішані), правила (списки відкриті чи закриті, електоральні пороги, виборчі округи) формують політичну динаміку, визначають, хто отримує владу, як виглядають партійні системи, і як виборці сприймають свою роль у процесі творення демократії. Вибори до Європейського парламенту показують, як уніфікація та збереження національного різноманіття може існувати разом, і водночас якого тиску піддаються традиції, коли зростає вимога до реформування. Виборчі системи не просто забезпечують механізм легітимації влади, а й мають реальні політичні наслідки, особливо в контексті криз і зміни очікувань громадян.

ТЕМА 11. ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА СУСІДСТВА

Європейська політика сусідства або European Neighbourhood Policy (ENP) була офіційно запущена Європейським Союзом 2004 року як рамкова зовнішньополітична ініціатива, спрямована на зміцнення стабільності, безпеки та процвітання у країнах, що межують з ЄС на Сході та Півдні. Головною мотивацією створення політики було уникнути появи «сірих зон» навколо ЄС, зміцнити економічні й політичні зв'язки та поширити позитивні наслідки європейської інтеграції без надання формального членства. Європейська політика сусідства відрізняється від політики розширення тим, що не обіцяє членства як кінцеву мету, а лише пропонує диференційовані «партнерства» і пакет допомоги та взаємодії.

Початковий період імплементації політики (2004–2010) характеризувався формуванням інструментарію: двосторонні програми співпраці, економічні угоди, технічна допомога. Протягом 2011–2015 років, після «арабської весни», політика зазнала критики, що було пов'язано із відсутністю політичних важелів та слабкою здатністю впливати на глибокі внутрішні трансформації сусідніх держав. У відповідь на це, у 2015 році Рада ЄС та Єврокомісія провели перегляд політики та запропонували «більше диференціації, персоналізації й прагматизму» у стосунках з партнерами. Тобто наближати співпрацю до конкретних досягнень та інтересів партнера, а не до універсальних вимог.

За останні п'ять років (2020–2025) політика опинилася під потужним впливом кількох факторів: повномасштабна російська агресія проти України (2022–), зростання геополітичної конкуренції, енергетичні шоки та політична поляризація

в низці країн Східної Європи. Ці події трансформували політику ЄС від «м'якої зовнішньої політики» до більш геополітично орієнтованої стратегії, ускладнивши традиційну логіку, яка базувалася на економічних стимулах і політичних умовах.

Основні принципи політики:

- Диференціація та персоналізація, де співпраця адаптується під індивідуальні потреби й амбіції партнера;
- Взаємність і заохочення (incentives), що проявляється у поступовому наданні економічних й політичних вигод за виконання домовленостей;
- Комплексність (holistic approach) базується на поєднанні економічних, безпекових, соціальних та правових інструментів;
- Регіональна складова, як прагнення узгоджувати дії між сусідніми державами для уникнення «перетягування» проблем;
- Розгортання співпраці в секторах (sectoral approach), як поступове використання секторальних ініціатив.

Після 2022 року Європейська політика сусідства стала поступово інтегрувати елементи «геополітичної» зовнішньої політики ЄС. Мова йде про більш широкий набір санкційних і безпекових інструментів, посилення програм військово-цивільної допомоги, співпраця щодо енергетичної диверсифікації та більш тісна координація з міжнародними партнерами. Політика також була змушена реагувати на хвилі біженців і гуманітарні кризи, що виникли внаслідок воєнних конфліктів. Такий зсув означає, що політика стала дедалі більше перетинатися з питаннями європейської безпеки і зовнішньої політики загалом. Аналітики також відзначають, що політика «децентралізується», тобто набуває форми набору секторних ініціатив і проектів, де ключову роль відіграють не лише центральні інституції ЄС, але й агентства, міжнародні фінансові установи й двосторонні відносини. Це підвищує гнучкість, але ускладнює узгодженість дій.

За час існування Європейської політики сусідства є певні здобутки:

- Економічна та регуляторна інтеграція. Низка асоційованих угод (особливо з країнами Східного сусідства) сприяла лібералізації торгівлі, гармонізації стандартів і притоку інвестицій.

- Інструменти фінансової підтримки. Програми грантів і кредитів допомогли впроваджувати реформи та модернізацію інфраструктури.

- Кризи як каталізатори співпраці. Енергетичні та безпекові виклики стимулювали оперативні ініціативи з диверсифікації постачань й кризового менеджменту.

- Регіональні проекти. Сприяння транскордонним ініціативам (енергетика, транспорт, охорона довкілля).

Поряд з тим Європейська політика сусідства має свої недоліки і обмеження, зокрема:

- Відсутність ясної кінцевої перспективи. Тобто відсутність пропозиції членства (за виключенням країн-кандидатів) обмежує трансформаційні стимули для багатьох країн.

- Нерівномірність впливу. Результати співпраці значно відрізнялися між країнами від помітного прогресу в деяких (наприклад Туніс у певні періоди) до відкату у інших (наприклад Білорусь).

- Вразливість до зовнішнього тиску. Вплив третіх акторів (особливо Росії, але й інших регіональних гравців) нейтралізує зусилля ЄС.

- Координаційні проблеми. Багато інструментів реалізуються окремо й інколи дублюються, що знижує ефективність.

Європейська політика сусідства на практиці.

Україна

До 2014 політика підтримувала асоціацію та політичні й економічні реформи, але після 2014 і особливо після 2022 спільність дій перетворилася на комплексну підтримку: від санкцій проти РФ до безпрецедентних фінансових, гуманітарних і військово-технічних пакетів для України. Інструменти політики поєднуються з повноцінною політикою підтримки суверенітету, а з 2022 року є елементами євроінтеграції.

Молдова та Грузія

Обидві країни отримали асоційовані угоди та прагнули європейської інтеграції, проте внутрішня політична нестабільність і російський вплив періодично загальмовували євроінтеграційний прогрес. Політика тут виступає більш як «м'який» інструмент підтримки реформ і економічної стабілізації.

Південне сусідство (Північна Африка, Близький Схід)

Політика працює у напрямку модернізації інфраструктури, підтримки економічного зростання і громадянського суспільства. Після 2011 року і особливо в 2015–2024 роках ЄС робив наголос на безпеці та міграційному контролі впроваджуючи зовнішні програми з підтримки розвитку.

В політичному дискурсі пропонується кілька ключових напрямів для ефективного розвитку Європейської політики сусідства. Зокрема більше уваги приділяти геополітичній координації, а саме інтеграції політики у загальну зовнішню й безпекову стратегію ЄС. Посилення прозорості і координації інструментів з метою уникнення дублювання та створення єдиного «пакету» реакції на потенційну кризу. Створити комбінацію стимулів і гарантій з метою поєднання економічного заохочення з безпековою підтримкою, щоб посилити довіру партнерів. Продовжувати диференційований підхід, але з чіткими критеріями й очікуваннями.

Європейська політика сусідства залишається ключовим інструментом зовнішньої політики ЄС. Вона еволюціонувала від програми розвитку з «м'якою силою» до елементу ширшої геополітичної стратегії, особливо під впливом війни в Україні й енергетичних потрясінь. Політика має помітні досягнення в сфері регіональної інтеграції, економічної співпраці й кризової підтримки, але також стикається зі значними обмеженнями від недостатньої трансформаційної мотивації до зовнішнього тиску з боку третіх держав. Майбутнє політики залежатиме від здатності ЄС поєднати геополітичну жорсткість із інтересами партнерів й персоналізованої підтримки для кожної країни-партнера.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Amadio, G. 2024. Assessing the European Neighbourhood Policy's future (Policy brief). Euromesco.
2. Chalmers, D., Davies, G., & Monti, G. (2021). *European Union Law: Cases and Materials*. Cambridge University Press.
3. Chiru, M. 2024, Legislative performance and the electoral connection in European Parliament elections. *European Journal of Political Research*, 63: 664-681. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12615>
4. *Democratic Legitimacy in the European Union and Global Governance : Building a European Demos* / ed. by Beatriz Pérez de las Heras..1st ed. 2017.. XXVIII, 376 p. 8 illus. in color. : online resource.
5. Eleftheriadis, P. 2024. The Primacy of EU Law: Interpretive, not Structural. *European Papers*. *European Papers*, Vol. 8, 2023, No 3, pp. 1255-1291, doi:10.15166/2499-8249/717.
6. EST Think Tank. 2024. A brief analysis of the European Neighbourhood Policy. EST. Retrieved April 2024.
7. European Parliamentary Research Service. The evolving powers of the European Parliament. EPRS Briefing, 2024,
8. Gallo D. 2022. Rethinking direct effect and its evolution: a proposal. *European Law Open*. 1(3), p. 576-605, doi:10.1017/elo.2022.33
9. Gromek-Broc, K., & Zharebov, V. 2024. What next? The future of the EU ENP after the Ukraine war and the new balance of world power. *IL Politico*, V. 260 N. 1. 5-40. <https://doi.org/10.4081/ilpolitico.2024.918>
10. Heidebrecht, S. 2025. Digital Policy as a Driver of Integration: Spillover Effects and European Commission Empowerment. *Politics and Governance*, 13, Article 10474. <https://doi.org/10.17645/pag.10474>

11. Högenauer, A.-L. 2025. The ECB's evolving mandate and high independence. *Politics and Governance*. doi: 10.17645/pag.9811
12. IDEA. 2022. *Electoral System Design Handbook*. International IDEA. <https://www.idea.int/publications/catalogue/electoral-system-design-new-international-idea-handbook>
13. IPOL. 2022. The Primacy of EU Law and the Polish Constitutional Law Judgment. European Parliamentary Research Service. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2022\)734568](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2022)734568)
14. Leenders, E., Liefierink, D., & Smeets, S. 2024. Leadership in EU policy-making: a deep dive into the extension of the EU emissions trading system. *Journal of European Public Policy*, 32(7), 1695–1717. doi: 10.1080/13501763.2024.2374330
15. Lucia Quaglia, Amy Verdun, Erik Jones, Eric Helleiner, Benjamin J Cohen, The European Central Bank in the International Political Economy, *International Studies Review*, Volume 27, Issue 1, March 2025, doi: 10.1093/isr/viaf010
16. Moloney, D., & Princen, S. 2023. Assessing the role of the European Council and the European Commission during the migration and COVID-19 crises. *West European Politics*, 47(7), 1556–1587. <https://doi.org/10.1080/01402382.2023.2225403>
17. Norris, P. 2004. *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*. Cambridge University Press.
18. Nugent, N. 2017. *The Government and Politics of the European Union* (8th ed.). Palgrave Macmillan.
19. Schimmelfennig, F., et al. 2024. Report on EU's enlargement & neighbourhood policy toolbox (Invigorat project report). Invigorat EU.
20. Shackleton, M. 2017. Transforming representative democracy in the EU? The role of the European Parliament. *Journal of European Integration*, 39(2), 191–205. <https://doi.org/10.1080/07036337.2016.1277713>
21. The State of the European Union, Tanja A. Börzel, and Rachel A. Cichowski (eds), Oxford Academic, 7 Apr. 2004, <https://doi.org/10.1093/019925740X.003.0003>.

22. Trauner, F., & Wolff, S. 2024. The impact of the Russian war against Ukraine on the reform of the common European asylum system. *European Politics and Society*, 26(4), 797–813. <https://doi.org/10.1080/23745118.2024.2435401>

23. Van Reempts F. 2024/ The Court of Justice of the EU and the Philosopher's Stone: the Independent Horizontal Direct Effect of Article 47 of the Charter in *K.L. v X*: ECJ 22 March 2024, Case C-715/20, X (Absence de motifs de résiliation). *European Constitutional Law Review*. 20(3), p. 482-505. doi:10.1017/S1574019624000300

24. Асоціація як новий формат відносин України з Європейським Союзом: політичний, правовий, економічний та інформаційний аспекти : монографія / В. В. Копійка, М. С. Дорошко, О. Ю. Кондратенко та ін.. Київ : ВПЦ Київський університет, 2018. 384 с.

25. Бояр А. О. 2012. Бюджетний процес у Європейському Союзі : монографія. Луцьк : Вежа-Друк. 524 с.

26. Віднянський С. В. 2011. Об'єднана Європа: від мрії до реальності : історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу / С. В. Віднянський, А. Ю. Мартинов. К. : КМА. 395 с.

27. Європейська інтеграція : навч. посіб. / [С. В. Федонюк та ін.] ; за ред. С. В. Федонюка, В. Й. Лажніка. Вид. 2-ге, переробл. й допов. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 760 с.

28. Європейський Союз : посібник для журналістів. К. : Представництво Європейського Союзу в Україні, 2020. 130 с.

29. Європейський Союз: економіка, політика, право : енциклопедичний словник / редкол. : В. В. Копійка, О. І. Шнирков, В. І. Муравйов та ін.. К. : ВПЦ КУ, 2011. 368 с.

30. Журавська Н. С. 2015. Методика навчання та виховання у вищих навчальних закладах країн Європейського Союзу та України: порівняльний аспект : монографія / Н. С. Журавська. Київ, Ніжин : Лисенко М. М. 608 с.

31. Законодавство Європейського Союзу та держав-членів Європейського Союзу у сфері інтелектуальної власності : науково-практичне видання / Орлюк О. П., Андрощук Г. О.,

Горнісевич А. М. та ін.; за заг. ред. Орлюк О. П.. К. : НДІ ІВ НАПрНУ, Лазурит-Поліграф, 2010. 262 с.

32. Законодавче регулювання інноваційної діяльності в Європейському Союзі та державах-членах ЄС / за ред. Г. Авігдора, Ю. Капіци. К. : Фенікс, 2011. 704 с.

33. Копійка В. 2001. Європейський Союз: заснування і етапи становлення : навчальний посібник. Ін Юре. 448 с.

34. Мідделаар ван Л. 2018. Перехід до Європи: як контент став союзом. The Passage to Europe. How a Continent Became a Union Київ : Дух і літера. 576 с.

35. Рябчук М. 2006. «Четверта свобода»: вільний рух людей між Україною та Європейським Союзом – проблеми і перспективи / М. Рябчук. К. : К. І. С. 83 с.

36. Сидорук Т. 2012. Політика сусідства Європейського Союзу у Східній Європі: модель інтеграції без членства. Львів : ПАІС.

37. Україна та цінності Європи: культура, політика, освіта : матеріали Міжнародної наукової конференції: збірник / редкол. : Д. М. Шевчук, М. О. Зайцев, В. М. Лебедюк та ін.. Острог : Вид-во НаУОА, 2020. 128 с.

38. Фонтен П. 2013. Європа у 12 уроках. Київ : ТОВ «Август Трейд». 80 с.

ПРО ПРОГРАМУ ЕРАЗМУС+

ЕРАЗМУС+ – це Програма міжнародної співпраці Європейського Союзу з іншими країнами світу у сфері освіти, молоді та спорту. Програма об'єднує попередні Програми ЄС у сферах освіти, які відкрились для України в 1994 р., професійної підготовки і молоді та додано сферу спорту.

З другої половини 80-х років все більшої ваги для ЄС набуває ідея значущості людських ресурсів для підвищення конкурентоспроможності національних економік. У цьому контексті з 1986 року розпочинається обмін студентами, викладачами та учнями. У 1987 році Європейська комісія остаточно затверджує програму Еразмус.

Її основною метою було сприяння співпраці міжуніверситетами та мобільності студентів в кордонах ЄС. З 1995 року Програма Еразмус стала складовою програми Socrates, її метою, зокрема, було надання студентам кваліфікацій та дипломів, що визнаються усіма країнами-членами ЄС. Socrates була замінена програмою Socrates II у січні 2000 року. З початку 2007 року програму-парасольку Socrates замінила програма «Навчання протягом життя» (англ. Lifelong Learning Programme), що передбачала вже не тільки навчання, а й стажування для студентів, а також навчання викладацького складу.

Загальне керівництво програмою здійснює Європейська комісія. Налагодження партнерських мереж, виконання всіх заходів, передбачених програмою Еразмус, здійснюється Виконавчим агентством з питань освіти, аудіовізуальних засобів і культури (EACEA) під керівництвом Генерального директорату Європейської Комісії з питань освіти та культури (DG EAC). Розповсюдженням інформації про програму та прийманням документів кандидатів займаються національні офіси програми в 33 країнах-учасниках.

Програма має на меті підтримку освітнього, професійного та особистісного розвитку громадян ЄС і поза його межами задля внеску до стійкого зростання, якості робочих місць і соціального згуртування, для розвитку інновацій та посилення європейської ідентичності і активного громадянства.

Програма підтримує можливості навчальної та академічної мобільності в освіті та для молоді, проекти та партнерства, альянси для розвитку інновацій, розвиток стратегій і співпраці, професійні мережі та відкриті ресурси.

Оновлена Програма 2021-2027 рр. є не тільки міжнародною, а й більш інклюзивною, цифровою та екологічною.

Організації з України, які працюють у сферах освіти, молоді та спорту, мають доступ майже до 40 конкурсів Програми ЄС Еразмус+.

Пріоритети програми:

- Інклюзія та різноманіття: обмежений доступ чи менші можливості; проблеми зі здоров'ям; бар'єри, пов'язані з системами освіти, навчання, дискримінацією; культурні відмінності; соціальні, економічні та географічні бар'єри.

- Цифрові трансформації.

- Зелені трансформації, навколишнє середовище та боротьба зі зміною клімату.

- Участь у демократичному житті, спільні цінності та громадянська активність.

На європейському рівні: Еразмус+ популяризує пріоритети і заходи та є інструментом впровадження стратегій, визначених в Європейському освітньому просторі (European Education Area), Плані дій з цифрової освіти (Digital Education Action Plan) та Європейській програмі розвитку компетентностей (European Skills Agenda), а також:

підтримує Європейські засади соціальних прав (European Pillar of Social Rights)

розвиває професійні компетентності та підтримує таланти (Skills and Talent Mobility)

впроваджує Молодіжну стратегію ЄС (EU Youth Strategy)

розвиває європейський вимір у сфері спорту (EU Sport policies)

Інші стратегічні документи ЄС пріоритетів Програми Еразмус+:

Інклюзивність та різноманітність (European National Plan on Integration and Inclusion)

Гендерна рівність (European Strategy on Equality)

Зелені трансформації (European Green Deal)

Next Generation EU (https://next-generation-eu.europa.eu/index_en)

На національному рівні: Еразмус+ є інструментом підтримки та впровадження реформ у сферах освіти, молоді та спорту і виконання домашнього завдання підготовки до вступу до Європейського Союзу.

Участь в Програмі працює на основі централізованих та децентралізованих конкурсів, які оголошуються щорічно.

Організації, які бажають долучитись до Програми Еразмус+, можуть брати участь у заходах, користуватись відкритими ресурсами, долучатись до професійних мереж та створювати власні проекти міжнародної співпраці у сферах освіти, професійної підготовки, молоді та спорту. Такі проекти впроваджуються в межах наступних ключових напрямів (Key Actions – KA), кожен з яких має свої правила та конкурси:

- Ключовий напрям 1. Навчальна мобільність
- Ключовий напрям 2. Співпраця між організаціями та інституціями
- Напрямок Жан Моне (Європейські студії)

Головна мета реалізації проектів – обмін успішними практиками та впровадження інноваційний шляхом створення транснаціональних партнерств задля розбудови потенціалу організацій, професійного розвитку людських ресурсів та позитивних і якісних змін. Крім того, організації сприяють можливостям навчальної та академічної мобільності для учнів, студентів, працівників ЗВО та ППТО, молоді, молодіжних

працівників, представників громадських організацій та волонтерів.

Переваги для залучених організацій до реалізації проєктів Еразмус+ включають:

- розширення співпраці на міжнародному рівні
- розвиток інтернаціоналізації
- розвиток людського капіталу і розбудова інноваційного потенціалу організацій для впровадження реформ
- впровадження провідних методів управління та врядування
- успішні практики, інноваційні методи і технології та сучасна інфраструктура
- покращення якості формальної, інформальної та неформальної освіти
- конкурентоспроможність на національному та міжнародному рівнях.

Наукове видання

Курс «ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

2024-2025 навчальний рік

ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Комп'ютерна верстка Крушинської Наталії

Формат 42х30/4. Ум. друк. арк. 3,95. Наклад 100 прим.
Зам. № 28–25. Гарнітура «Cambria».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.